

SANDRA TAMARO
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet
I. M. Ronjgova 1, HR-52100 Pula
stamaro@unipu.hr

PRILOG PROUČAVANJU TOPONIMIJE VINTIJANA

U radu se obrađuje toponimija Vintijana, naselja na jugozapadu istarskoga poluotoka. Terenskim je istraživanjem prikupljeno pedesetak toponima kojima se imenuju šume, brda, livade, njive, puteljci, vrtovi, uvale i ostali važni lokaliteti Vintijana, čiji govor pripada premanturskomu tipu ikavskih štakavsko-čakavskih istarskih govora. Toponimijska se građa analizira s motivacijsko-semantičkoga te s etimološkoga aspekta. Smještaj referenata ubicira se na priloženoj toponomastičkoj karti.

1. Uvod

1.1. Metodologija istraživanja toponimā

Potaknuti činjenicom da je toponimija južne Istre vrlo slabo istražena, odlučili smo terenskim istraživanjem prikupiti i analizirati imena šuma, brda, livada, njiva, puteljaka, vrtova, uvala te ostalih drugih važnih lokaliteta u Vintijanu, naselju na samom jugu istarskoga poluotoka, i u njegovoj okolici. O toponimiji Istre pisali su mnogi, ali rijetki su oni koji spominju Vintijan. Na spomen Vintijana nailazimo u radu Schiavuzzija (1908: 149–150) i Alberija (2001: 1958). U opsežnoj monografiji Orbanića i Žiganta (2013) – među brojnim manje poznatim toponimima jugozapadne, sjeverne i središnje Istre – našlo se samo nekoliko toponima s područja Vintijana.

Šimunović (2009: 20) ističe da je potreba za imenovanjem i za identifikacijom pojedinoga dijela terena proizišla iz čovjekova suživota s prostorom u kojem živi, stoga se u osnovi toponimā nerijetko pojavljuju zemljopisni nazivi, imenice koje kazuju morfologiju i sastav tla, nazivi objekata koji su čovjeku služili kao orijentir u prostoru te nazivi za biljni i životinjski svijet karakterističan za područje u kojem obitava. Imena šuma, brda, livada, njiva, puteljaka i sl. dio su jezičnoga

pejzaža koji nestaje sa starim izvornim govornicima jer su ta imena dio usmene tradicije i većina ih nigdje nije zapisana. Stoga je izrazito važno zabilježiti ih i tako spasiti od zaborava. Toponimija je, ističu Orbanić i Žigant (2013: 42), »nijemi svjedok propadanja ne samo tog obilja prirodnog i kulturnog nasljeđa nerazdruživo isprepletenog u istarski kulturni krajolik, već i odumiranja organiziranog života koji je bujao našim danas opustjelim istarskim krajobrazima«.

Toponime, njih pedesetak, prikupili smo terenskim istraživanjem u ljeto 2022. godine intervjuirajući šestero najstarijih starosjedilaca Vintijana, čiji su se predci prvi (u XVII. i XVIII. stoljeću) ondje naselili.¹ Prikupljenu smo građu usporedili s onom zapisanom na katastarskim kartama iz 1872.², 1898. i 1976. te na katastarskim kartama novijega datuma.

Toponimijsku smo građu analizirali s motivacijsko-semantičkoga aspekta, a analizu smo popratili etimološkim bilješkama. S obzirom na motivaciju i doimenu semantiku motivirajućega leksema, građu smo razvrstali u nekoliko skupina i pripadajućih podskupina³ – izdvojili smo toponime motivirane prirodno-zemljopisnim značajkama referenta, toponime motivirane ljudskom djelatnošću, toponime koji se temelje na antroponimima, toponime motivirane odnosom imenovanih referenata te toponime nastale prema drugim toponimima. Uza svaki toponim naveli smo što se njime imenuje te objasnili etimologiju⁴.

Toponime smo ubicirali na toponomastičku kartu.⁵ Na kraju rada uz toponomastičku kartu donosimo i arhivsku katastarsku kartu iz 1872. godine te abecedno kazalo obrađenih toponima.

1.2. Ukratko o povijesti Vintijana

Prije same analize toponimā ukratko ćemo opisati povijest Vintijana i vintijanski govor s ciljem stavljanja toponima obilježenih dijalektnim značajkama mjesnoga govora u prostorni i vremenski okvir.

Vintijan je brdovito naselje s manje od 200 stanovnika smješteno 3,5 km jugoistočno od Pule (44°50' N 13°51' E), na 40 m nadmorske visine. Naselje pripada

¹ Tragovi naseljenosti znatno su stariji – sežu u rimsko doba.

² Zahvaljujemo voditelju Odjela za katastarske programe i geodetske poslove Vladimiru Vičiću iz Područnoga ureda za katastar Pula-Pola, koji nam je ustupio stare katastarske karte u svrhu ovoga istraživanja.

³ Klasifikacija je provedena prema metodologiji izloženoj u Horvat (2018).

⁴ U radu se upotrebljavaju sljedeće kratice naziva jezika i narječja/dijalekata: arm. – armenski, čak. – čakavski, germ. – germanski, got. – gotski, grč. – grčki, het. – hetitski, ie. – indoeuropski, istromlet. – istromletački, kasnolat. – kasnolatinski, lat. – latinski, mlet. – mletački, psl. – praslavenski, skr. – sanskrt, srlat. – srednjovjekovni latinski, stir. – staroirski, stvnj. – starovisokonjevački, tal. – talijanski, vlat. – vulgarnolatinski.

⁵ Kartu je za potrebe ovoga rada izradio Ivan Šulc s Geografskoga odsjeka Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Na tome mu i ovom prilikom zahvaljujemo.

Općini Medulin te graniči s Vinkuranom i s Pješčanom Uvalom. Udaljeno je samo nekoliko minuta hoda od najstarijega istarskog kamenoloma u Vinkuranu, službenoga imena *Cave Romane*. Kamen iz vinkuranskoga kamenoloma poslužio je za izgradnju pulskoga amfiteatra i mnogih drugih spomenika u Istri i ostatku Hrvatske.⁶

Arheološka istraživanja svjedoče da su utvrđena naselja na području današnjega Vintijana i njegove okolice postojala od sredine brončanoga doba, odnosno od oko 1500. godine prije naše ere. Pozornost arheologa privukla je velika sačuvana vintijanska gradina, najbitnija na području Vinkuranštine, s ruševnim ostacima dviju grobnih gromača. Zanimljivo je istaknuti da se rimsko naselje nalazilo na jugozapadnim padinama brežuljka i prostiralo se sve do mora, a ne (kako bi se očekivalo) na mjestu sadašnjega naselja Vintijan, smještena na grebenu istočno od gradine. O smještaju nekadašnjega naselja svjedoče ostatci crkvice sv. Tome na padinama vintijanske gradine, ruševine iz rimskoga razdoblja te tragovi stare rimske cisterne (Schiavuzzi 1908: 149).

Ojkonim *Vintijan* latinskoga je podrijetla te vjerojatno potječe od imena vlasnika, rimske obitelji Vettii, koja je prije dvije tisuće godina živjela u Puli (Schiavuzzi 1908: 149–150). U Statutu iz 1424. godine navodi se naselje imena *Vittian*, 1433. i 1468. spominje se kao *Vitian* i *Vizian*, a 1658. pojavljuje se pod imenom koje će se zadržati do danas – *Vintian* (Alberi 2001: 1958), odnosno u hrvatskom liku – *Vintijan*. Da je vintijansko brdo nekada bilo područje na kojem su se nalazili kamenolomi, dokazuju i imena šuma: npr. Vintijanci *Kāva* zovu šumu koja se prostire do vinkuranskoga kamenoloma, a glavni vinkuranski kamenolom i obalu Vinkuranskoga zaljeva zovu *Kāve romāne*.

Godine 1331. Vintijan dolazi pod mletačku vlast (Alberi 2001: 1958). Povijesni nam izvori govore da je u XIV. i XV. stoljeću naselje opustošeno kugom i ratovima, tako da je 1422. potpuno nenastanjeno. Godine 1658. osam je crnogorskih obitelji, predvođenih poglavicom Učetom, došlo u Vintijan, ali se nisu nastanile u postojećim kućama, već su se smjestile na vrhu brda (Alberi 2001: 1958). Crnobori (1980: 53) navodi da se prvi stanovnici stalno nastanjuju u Vintijanu 1861. i da su to mahom mladi Premanturci u dobi između 21 godine i 30 godina. »U odnosu na mrtvilo koje je vladalo u Puli, Premantura⁷ je cvjetala budući da je u njoj postojalo

⁶ Cotman (2005: 871–872) spominje da je uz vinkuranski kamenolom postojao još jedan kamenolom na brdu Vintijan.

⁷ »Kao pravi početak povijesti današnje Premanture može se uzeti 1565. god. kada je mletački providur Renier doveo i dao investituru za osam obitelji iz Zadra – uvjetno rečeno – jer su te obitelji živjele u okolici Zadra, u mjestima u koja su došli bježeći od Turaka iz svojih izvornih prebivališta u Bosni, Hercegovini i Crnoj Gori« (Crnobori 1980: 36). Tomu u prilog ide i Lišćeva teza da migracije nisu potekle iz sjeverne Dalmacije – zadarsko i šibensko područje predmigracijskoga doba bila su sasvim čakavska, pa se pretpostavlja da je jugozapadni istarski dijalekt oblikovan istočnije, tj. u zaleđu Makarskoga primorja i Zabiokovlja, gdje se govorilo štokavski. Glavna su mu

najjače gospodarsko gibanje u Puljštini, najvažnije kretanje ljudi koje je poticalo pučanstvo na proizvodnju i razmjenu dobara» (Bertoša 1980: 138). Kako se Premanturština širila, tako je bila sve veća potražnja za pašnjacima i obradivim površinama, pa su svi okolni zaseoci, koji i danas pripadaju govorima prematurskoga tipa, nastali postupnom seobom Premanturaca, koji su dobili ime *Vanjāri* zbog toga što su otišli živjeti izvan Premanture. Vjerojatno je bilo više valova naseljavanja, i to iz Premanture i Banjola te iz Crne Gore. O tom svjedoče najstarija starosjedilačka prezimena: Premate, Crnobori i Učeta.⁸

Prema Crnoboriju (1980: 47), Vintijan nije postojao u prvoj polovici XIX. stoljeća. Tada je na području današnjega naselja Vintijan postojalo samo nekoliko dvorā, koji su bili namijenjeni privremenomu sklanjanju i zadržavanju tada stočarsko-zemljoradničkoga stanovništva s njegovim ovcama i govedima. Postojala su dva tipa dvorā: jedni locirani na imanjima i međusobno udaljeni, a drugi (tridesetih godina XIX. stoljeća) donekle grupirani, a nalazili su se izvan imanja (kao npr. Učetin i Prematin dvor u Vintijanu) (Crnobori 1980: 47). O tom svjedoči i *Stanza Uzetta*, toponim na katastarskoj karti iz 1898. godine.

Svjedokom su povezanosti Vintijana s Premanturom i jednaki toponimski likovi zasvjedočeni u obama naseljima. Tako ćemo na ulazu u Premanturu, na brijegu s desne strane, naći *Gradinu* i *Vinac*, toponime potvrđene i u Vintijanu. Na Kamenjaku (Premantura) pojavljuju se, kao i u Vintijanu, toponimi *Dražice*, *Glavica*, *Kaštelir*, *Kava* i *Rupe*.

1.3. O vintijanskom govoru⁹

Hraste je boravio u jugozapadnoj Istri u ljeto 1963. godine te je, uz ostale punktove, obišao i Vintijan, čiji govor s govorima Vinkurana, Valdebeka, Banjola i Premanture čini najštokavskiju jezgru ikavskih štakavsko-čakavskih istarskih govora. Hraste (1964: 28) ističe: »Štokavska je samo Premantura, Banjole, Vintijan, Vinkuran i Valdebek, premda i u tim mjestima ima čakavskog adstrata koji je unesen iz zaleđa u toku stoljeća od dana doseljenja.« Vintijanski govor pripada

obilježja štakavizam, nastavak *-a* u glagolskom pridjevu radnom i nenovoštokavska akcentuacija (Lisac 2003: 195–196). U šibensko-zadarskom području taj je govor poprimio čakavske crte, a u Istri se dodatno čakavizirao.

⁸ Na katastarskoj karti Vintijana iz 1872. prezimena vlasnika parcela pisana su talijanskom grafijom: *Caporalin*, *Lorenzin*, *Mezullich*, *Micovilovich*, *Premate*, *Rosanda*, *Sebeglia*, *Slipcevich*, *Uzetta*. Do danas su se sačuvala samo prezimena *Kapuralin*, *Premate* i *Učeta* – ona pripadaju najstarijim starosjediocima Vintijana. Smatramo da je podatak o prezimenima vlasnikā posjeda u Vintijanu dragocjen jer pomaže rekonstruirati povijest naseljavanja Vintijana. Stoga na kraju rada donosimo arhivsku kartu s upisanim prezimenima na posjedovnim česticama.

⁹ U radu se primjenjuje pojednostavnjena dijalektološka transkripcija – foneme /t/ (bezvučni dorsalni palatalni okluziv), /d/ (zvučni dorsalni palatalni okluziv), /l/, /ń/, /ɾ/ bilježimo grafemima hrvatskoga standardnog jezika: <ć>, <đ>, <lj>, <nj>, <ɾ>.

takozvanomu premanturskom tipu, koji obuhvaća idiome spomenutih naselja na samom jugu istarske obale. Brozović i Ivić (1988: 88) te Pliško (2005: 154) navode premanturski tip unutar štakavsko-čakavskoga dijalekta, o čijem je nastanku pisao Lisac (2003). Akcentuacijom premanturskoga govora bavili su se Vukušić (1980: 157–161, 251–254) i Mandić (2013a; 2013b), fonologiju i morfolologiju premanturskih govora opisali su Pliško i Mandić (2013), a o romanizmima u premanturskim govorima pisala je Tamaro (2013).

Mjesni govor Vintijana veoma je sličan mjesnim govorima Valdebeka, Vinkurana, Banjola i Premanture, s kojima čini jedinstvenu cjelinu unutar jugozapadnoga istarskog ili štakavsko-čakavskoga dijalekta. Među njima nema bitnih razlika »pa se oni zapravo mogu smatrati jednim govorom« (Mandić 2013b: 188). Kao i ostali jugozapadni istarski govori, i vintijanski govor ikavskoga je tipa, prema refleksu /i/ < /ě/ (npr. *dite, mlīko, vrīme*). U oblicima glagolskoga pridjeva radnog (npr. *krěšija, načīnija, poīja, zgubīja*) krajnje *-l* razvija se u *-ja*. Ta je pojava prisutna i u nekim imenicama (npr. *kāvujā / čak. kāvul*) i u pridjevima koji u čakavskom završavaju na *-l* (npr. *deběl, štābel*) – u vintijanskom *-l* prelazi u *-a/-ja* (npr. *debēa, gōja, štābe(j)a, tēpa, vēsea*). Vintijanski govor, kao i premanturski govori, poznaje opreku č: ć (Mandić 2013a: 71). Za vintijanski govor karakteristični su palatalni okluzivi (npr. *obāc, obećāla, tić, āndeja, mlādi, tūđe*), što nije svojstveno štokavskim govorima, već se pripisuje čakavskom utjecaju. Specifična je za Vintijan i za Premanturštinu odsutnost glasa *h* (npr. *kūat, krū, si doněsa krūa, san tīja, si itīja, skūano, ōmo* 1. l. pl. imp. gl. *ić*). Upitna zamjenica glasi *čā*, oblici *čijā* i *čigōva* supostoje, neodređene zamjenice glase *nīkoga, nīš, nīšto, svākemu* (D sg. m. r.) te se koriste prilozi *dī, nīgdi, zāšto*. Dvojak je odraz praslavenskoga skupa **skj > št* i *šč*. Po toj su značajci govori premanturske skupine najbliži štokavskom narječju (npr. *klišta, ognjīšte, štīpat*, ali *kosīšće, strnīšće*). Stari konsonantski skup *čr* nije se sačuvao u Vintijanu, stoga nalazimo npr. *crīvo, crljenīca, crljēno, crljīv, crn, crv*. Iznimka je *črčak* zbog utjecaja čakavskoga adstrata.

Nije se sačuvao ni konsonantski skup *jt* u infinitivu, nego je nakon metateze došlo do jotacije (npr. *dōc, ĩc, obāc*), a 1. l. sg. prezenta spomenutih glagola glasi: *dōđen, ĩđen, obāđen*. Vintijanski govor ima kratku množinu (npr. *vōli, vūki, zīdī*). Kondicional se tvori od posebnih oblika glagola *biti* (*bin, biš, bi, bimo, bite, bi*) i glagolskoga pridjeva radnoga.

Hraste je (1964: 11–13) primijetio da na području Premanturštine (uključujući i Vintijan) gotovo više nema akuta. Pritom je mislio na općeslavenski novi akut iz starijih razdoblja, koji nije sačuvan u jugozapadnim istarskim govorima (Mandić 2013a: 71). Akut koji se danas može čuti u svim tim govorima, tako i u premanturskim, nastao je pomicanjem naglaska na prethodni slog u raznim uvjetima (Mandić 2009: 106). Riječ je o novom akutu, koji smo terenskim istraživanjem zabilježili

u primjerima: *čövik*, *dānas*, *dvōri*, *grēzo*, *grōpi*, *kambijāt*, *načinit*, *ōdit*, *ōtac*, *navīgat*, *posūdit*, *prōntat*, *rūka*, *štroliġat*, *štūfat*, *tābak* itd.¹⁰

2. Semantičko-motivacijska klasifikacija toponima

2.1. Toponimi motivirani prirodno-zemljopisnim značajkama referenta

2.1.1. Zemljopisni nazivi u toponimiji (toponimijski apelativi, izvedenice i sintagme sa zemljopisnim nazivom)

Drāžica – ime livade koja se nalazi u podnožju *Petrāćevega brīga*. Toponim je umanjena od zemljopisnoga apelativa *draga* ‘dolina’ (< psl. **dorga* ‘put’), čije je prvotno značenje bilo ‘trag, brazda povučena na terenu’ (ERHSJ I: 429; ERHJ I: 194).

Kanā – ime područja pod njivama uz sadašnju zaobilaznicu sjeverno od Vintijana. Na njemu se nalazi višekilometarski kanal, koji je stoljećima služio za prolaz podzemnih voda iz smjera Škatari prema Plinari, pa metonimijskim pomakom sada označava njive koje leže uz njega. U čakavske govore Istre riječ je vjerojatno ušla posredovanjem istromletačkoga *canal* (VG 157), dok je u standardnom hrvatskom jeziku riječ *kānāl* internacionalizam iz talijanskoga *canale*, koji je preko njemačkoga jezika ušao u hrvatski jezik. U osnovi mu je lat. *canalis* ‘cijev, žlijeb’ (ERHSJ II: 30; ERHJ I: 421).

Māli brīg i *Vēliki brīg* – imena brežuljaka na jugozapadnoj strani Vintijana. Tako su ih imenovali mještani koji stanuju u *Rūpama*, pa im je iz njihove perspektive bliži brijeg mali, a dalji je veliki. Toponimi su nastali od apelativa *brīg* ‘brijeg’ < psl. **bērgъ* (ERHJ I: 85) te od antonimnih pridjeva *veliki* i *mali*, koji su česti u toponimiji.

Petrāčov brīg – v. poglavlje 2.3.

2.1.2. Toponimi metaforičkoga postanja

Glavīca – ime terena na blagoj uzvisini u samom naselju Vintijan uz cestu. Toponim je nastao od apelativa *glavīca*, izvedena od *glava* (< psl. **golvā* (ERHJ I: 271) ‘1. (dio tijela) caput, 2. metafora za terenske uzvisine’ (ERHSJ I: 566)), jer referent izgledom podsjeća na malu glavu.¹¹

¹⁰ Terensko istraživanje vintijanskoga govora započeli smo u ljeto 2008. godine jer je to bila tema izlaganja našega izlaganja na 11. znanstvenom skupu o hrvatskim dijalektima u Zagrebu, no nikada nismo objavili rad, a terensko istraživanje toponima Vintijana proveli smo u ljeto 2022. godine.

¹¹ Toponim je moguće uvrstiti i u skupinu 2.1.1. s obzirom na to da u mnogim istarskim govorima riječ *glavica* funkcionira i kao zemljopisni termin. Potvrde za to pronalazimo i u istarskoj dijalektnoj leksikografiji, npr. u govoru Mrkoči (RMRK 134), u boljunskim govorima (RBG 60), u pre-manturskom govoru (RPG 64) itd.

Gröp – ogromno šumsko područje koje se proteže na sjeverozapadnoj strani brijega na kojem je smještena *Gradina*. Toponim je romanskoga podrijetla; usp. istromlet. *gropo* ‘čvor’ (VG 460), tal. *grosso* (iz germanskoga **kruppa*) (DEI III: 1875). Područje je tako imenovano vjerojatno zbog terena koji je neravan (‘čvor-rast’) kao *gröp*. Prema tome, riječ je o toponimu metaforičnoga postanja.

Kod jezika – ime mjesta na samom ulazu u Vintijan, koje ima oblik trokuta te je vrlo opasno jer je moguć promet iz svih smjerova, tako da nerijetko dolazi do sudara. Toponimska sastavnica *jezik* (psl. **ęzŷkъ*; ERHSJ I: 781; ERHJ I: 407) nastala je metaforizacijom zbog sličnosti trokutastoga oblika terena s jezikom.

Vinac – ime područja obrasloga šumom i grmljem, koje okružuje *Gradinu*. Toponim je metaforičnoga postanja jer referent oblikom podsjeća na vijenac (psl. **věньсь*; ERHSJ III: 591; ERHJ II: 551). U prošlosti su ondje bili obrambeni zidovi utvrde koji se danas samo naziru ispod raslinja, a nekad su bili viši od šest metara.

2.1.3. Toponimi motivirani nazivima koji upućuju na sastav ili izgled tla

Rüpe/Rüpine – ime obiteljskoga posjeda smještena na blagoj uzvisini ispod *Mâloga brîga* i *Vělikega brîga*, na južnoj strani naselja. Ime je, prema predaji, nastalo tako što su mještani gledali s visokoga brijega prema dolje pa im je izgledalo kao da se ispod njih nalazi *rupa* u stijeni (ili u terenu). *Rüpa* je imenica nesigurna postanja. Pretpostavlja se da je formalno i semantički izvedena iz korijena *(*H*)*rewp-* ‘kopati, probiti’ (ERHJ II: 312).

Škäljăca – ime područja pod njivama, neposredno uz *Livăde*. Toponim je motiviran sastavom tla u kojem ima puno sitnoga kamenja zvanoga *škälj*¹² (pl. *škälji*). Usp. *škälj* ‘kamen koji se kod kopanja ljušti’ (RPG 209); hrvatski *škälja*, reg. (HER X: 257) < tal. *scaglia* ‘ljuska, krhotina’ < srlat. *scalia* < got. *skalja* (ERHSJ III: 398; DEI V: 3363).

2.1.4. Toponimi motivirani nazivima iz biljnoga svijeta

Česmînica – ime šumice. Izvedeno je od *česmîna*, naziva za crniku ili crnogorični hrast u premanturskim govorima (RPG 36). Taj naziv potječe od psl. **česmina* ‘gram ili stablo s bodljikavim listovima’ (ERHJ I: 127).

Mûrve – ime šume koja se nalazi ispod *Sûrva*, a pruža se sve do njiva uz cestu i zaobilaznicu. Dobila je ime po *mûrvi* ‘dud’, čija su stabla dominirala u toj šumi. Riječ *mûrva* potječe od psl. **mury*, što je posuđeno iz lat. *mōrum* (ERHJ I: 644). Skok pak pretpostavlja da je riječ o dalmato-romanskom leksičkom ostatku (ERHSJ II: 485).

Pod dūbon – mjesto među posjedima gdje su se ljudi nekad sastajali. Dvorječni toponim sastavljen je od prijedloga *pod* i instrumentala imenice *dūb* ‘hrast’, koja

¹² U *škälju je lăko kôpat*. (RPG 209)

je vrlo zastupljena u hrvatskoj toponimiji (ERHSJ I: 449), a potječe od psl. **dǫbъ* (ERHSJ I: 449; ERHJ I: 204).

Pod ùlikon – ime njive na području *Grōpa*. Dvorječni toponim sastavljen je od prijedloga *pod* i instrumentala imenice *ùlika* ‘maslina’, dijalektne tvorenice od lat. *oliva* (ERHSJ III: 543). Njiva je dobila ime po stablima masline koja su rasla na njoj.

Sūrve – ime šume na sjeverozapadnom dijelu *Gradīna*. Nazvana je po hrastu plutnjaku, koji je rastao na tom području. *Sūrva* (pl. *sūrve*) označava plutnjak i po metonimiji pluto. Riječ *sūrva* nastala je metatezom od mlet. *suvro* (arh. *suvero m. bot.* ‘plutnjak’; VG 1125), što potječe od lat. *suber* (ERHSJ III: 366). Do promjene roda vjerojatno je došlo zbog analogije s riječju *mūrva*.

2.1.5. Toponimi motivirani nazivima iz životinjskoga svijeta

Jārac – ime vrta u središtu Vintijana. Vjerojatno je u prošlosti tu bio ograđen prostor za jarca. Riječ *jārac* potječe od **ērъсь* (usp. pridjev *jārī* ‘koji se sije u proljeće, proljetni’; ERHJ I: 396–397).

Kavrêr – ime velike šume na brijegu, koja se proteže od ceste koja vodi u Vintijan do ceste koja vodi u Valbonašu. Toponim je romanskoga podrijetla, vjerojatno od istromlet. *cav(e)ra* ‘koza’ (VG 195, 197) (< lat. *capra*). Šuma je tako nazvana jer su na tom području pasle koze.

2.2. Toponimi motivirani ljudskom djelatnošću

2.2.1. Toponimi motivirani izgrađenim objektima

Gradīna/Gradīne – ime najvišega vintijanskog brda i livade na njegovu vrhu. Riječ na kojoj se temelji toponim potječe od psl. **gordīna* (< psl. **gordъ* ‘ograđeno mjesto, naselje’; ERHSJ I: 602; ERHJ I: 292). Usp. i *grādina*, arheol. ‘prapovijesno utvrđenje smješteno na kakvoj važnoj obrambenoj točki’ (HER III: 378). Brdo je dobilo ime po velikoj prapovijesnoj gradini koja se ondje nalazila, na čijem su prostoru nađeni arheološki ostatci dviju grobnih gromača iz 1500. godine prije naše ere i ostatci suhozida.

Zanimljivo je istaknuti da je isti referent, na katastarskoj karti iz 1872. zapisan imenom *Monte Castelier*, potvrđen i kod Alberija kao *Castellier* (2001: 1958). Usp. *Castel(l)ier* (< istromlet. *castellier*) »toponim raširen po cijeloj Istri na uzvisinama s utvrdama od kojih ostaju samo ruševine« (VG 188). U talijanskom *castelliere* znači ‘prapovijesno naselje s bedemima i na uzvisini, gradina’ (< lat. *castellum*; DELI 310), stoga arheolozi obično poistovjećuju gradine i kašteljere/kaštelire s prapovijesnim naseljima na dominantnom položaju s utvrđenjem izgrađenim od trajnoga materijala, čija je glavna funkcija bila stanovanje i zaštita lokalnoga stanovništva od neprijatelja (Buršić Matijašić 2005: 277–278).

Gūvno – ime brdašca na istočnoj strani naselja. Apelativ je potvrđen u pre-manturskim govorima: *gūvno* ‘gumno, vršilište’ (RPG 69). Svaka je obitelj imala svoje *gūvno*, ali je samo jedno mjesto dobilo ime koje je postalo onimizacijom toga apelativa. Apelativ potječe od psl. **gumьnò* ‘mjesto gdje goveda hodaju po žitu’ (ERHSJ I: 633; ERHJ I: 309), a lokalni lik odražava provedenu disimilaciju *mn* > *vn*.

Kāve romāne / *Cave Romane*¹³ – ime starorimskoga kamenoloma, koji danas više nije u funkciji. Njegovim je kamenom izgrađena pulska Arena – najveći i dobri dijelom očuvan spomenik rimskoga graditeljstva u Hrvatskoj, po veličini šesti očuvani amfiteatar na svijetu – i još nekoliko vrijednih spomenika. Ovaj toponim potječe iz vlat. *cavę romanę* i doslovno znači ‘rimski kamenolomi / kamenolomi iz doba Rima’. Pretpostavljamo da se službeno ime sačuvalo u izvornoj grafiji jer je bilo zapisano u većini katastarskih karata i u povijesnim izvorima. Usto, apelativ se sačuvalo u istromletačkom dijalektu (VG 191) te u većini istarskih čakavskih govora, gdje *kāvom* nazivaju ‘kamenolom’. Imenica *cava*, -ae, f. potvrđena je kod Frontina (zadnja četvrtina I. st. n. e.), a uzmu li se u obzir značajke Frontinove terminologije (Matan 2019), sigurno je riječ o terminu iz vulgarnoga latineta, i to iz stručnoga žargona (prvotno vojni termin, koji se potom upotrebljavao i kao neizostavni pojam rimske vojne logistike), u značenju ‘locus depressus, fossa, vallis – tal. *cava*, fr. *cavée*’ (Du Cange i dr. 1883–1887).¹⁴ Danas se kamenolom nalazi između Vintijana i Vinkurana, a pretpostavljamo da se nekada protezao jugozapadno sve do naselja Vintijan jer ih spaja šuma *Kāva*, posebna zbog izrazito visokih stijena istoga sastava kao i kamenolom. Naime, povijesni i arheološki izvori svjedoče o postojanju čak triju rimskih kamenoloma na tom području – jugozapadno od Vintijana ispod Kućina, na Rupama (Pećinama) i na sjevernoj obali Vinkuranskoga zaljeva (Bačić 1980: 30). Usto, apelativ *kāva* odnosi se na još nekoliko mjesta u naselju Vintijan, gdje su postojale velike rupe u terenu odakle se vadio kamen.

Pilīca – ime uvale ispod Vintijana, uz *Plīnaru*. Pojedini mještani tako zovu i njivu u neposrednoj blizini, vjerojatno zbog metonimijskoga pomaka. Kada je riječ o motivaciji imena, najstariji ispitanici tvrde da se na plaži uvale u spomenutom arealu u prošlosti nalazila *pilīca* ‘cementirana kada s vodom iz koje su životinje pile’ (Alberi 2001: 1958). Imenica *pilīca* nastala je u lokalnom govoru od glagolskoga pridjeva radnoga glagola *pīti* < psl. **pīti* (ERHSJ II: 667; ERHJ II: 128).

Plīnara – ime mjesta gdje se nalazi stara plinara. Isti referent najčešće se imenuje dvorječnim toponimom sastavljenim od prijedloga *kod* i genitiva imenice – *Kod plīnare*. Motiviran je nazivom referenta – *plinara* (izvedenica od *plin* < češki *plyn* ‘ono što pliva po zraku’; ERHSJ II: 684; ERHJ II: 138). Za isti su referent na

¹³ Službeno ime kamenoloma svugdje je zapisano u talijanskom liku – *Cave Romane*. Toponim se pojavljuje i u likovima *Cave Romanae*, *Cavae Romanae*.

¹⁴ Usp. *Logeion* s. v. *cava*.

terenu zabilježena i druga imena – jednorječno ime romanskoga podrijetla *Găš* te češće potvrđena dvorječna inačica, tvorena od prijedloga *poli* ‘kod’ i iste imenice – *Poli găša*. Imenica *gaš* posuđenica je iz istromlet. *gas* ‘plin’ (VG 425), što je pak učena riječ koju je uveo kemičar Van Helmont iz lat. *chaos* (DELI 638).

S ljudskim djelovanjem na okoliš može se dovesti ime brdašca *Škovacadûra/Škavacadûra*. U prošlosti se tamo bacao otpad, u vintijanskom govoru *škovăce*. Imena se sjećaju samo stariji mještani. U novije vrijeme ondje su sagrađene kuće. Novi stanovnici ili ne znaju za to ime ili ga „negiraju” zbog pejorativne konotacije. Ime se dovodi u vezu s istromlet. *scovazadura* ‘mjesto odlaganja otpada’, što je nastalo križanjem imenice *scovaza* (pl. *scovase*) ‘otpad, smeće’ (VG 984) i imenice *scovadure* (f. pl.) ‘otpad’ (VG 984) < vlat. **scopacea* (ERHSJ III: 273).

2.2.2. Toponimi motivirani obitavalištima te javnim prostorima i putovima

Kază/Kazâl – ime njiva s istočne (v. legendu pod brojem 5) i sa zapadne (v. legendu pod brojem 53)¹⁵ strane naselja. Vjerojatno su nazvane po tom što su se ondje nalazile rustikalne kućice. Toponim je nastao od talijanskoga *casale* ‘grupa rustikalnih kućica, koliba’ (ZING 320). Ta se talijanska riječ dovodi u vezu sa srlat. *casale* (pridjevna izvedenica od lat. *casa*) ‘rustikalna kućica, koliba’ (DELI 307), a ne, kako bismo očekivali, s istromlet. *cafal* ‘kućica, grupa rustikalnih kućica koje još ne čine naselje’ (VG 182). Toponimi *Cafale, Cafali* potvrđeni su na više lokaliteta pulskoga agera te u blizini Medulina (VG 182).

Kižica/Kižice – ime njive koja se nalazi nesporedno pokraj *Vêlikih njîva* i *Li-văda*. Na starim katastarskim kartama zabilježeno je *Chisizze*. Očito se u osnovi imena skriva imenica *hižice* ‘kućice’. U vintijanskom govoru nije postojao glas /h/, pa su ga čuli i ostvarili kao /k/ – odatle *Kižica/Kižice*. Riječ je o deminutivu pl. od *hiža* ‘kuća’ (< psl. **xýša* < psl. **hyzъ, hiza* < germ. **xūs-*; ERHJ I: 328). Apelativ *hiža* potvrđen je u čakavskim govorima Istre, ali ga nema u premanturskim govorima.

Zanimljivo je primijetiti da se prostorno odvojeni referenti istoga značenja (njiva) imenuju imenima različita podrijetla – jedan romanskim (*Kază*), a drugi slavenskim (*Kižica*).

Lîmed – ime puta. Svaki uzak poljski put ograđen suhozidom ili grmljem jest *lîmed*, a najvažniji od njih imenuje se *Lîmed*. To se ime temelji na apelativu romanskoga podrijetla iz predmletačkoga sloja. Nalazimo ga u istriotskom govoru Bala (*limedo*) (VDVI 183), u galižanskom, vodnjanskom i šišanskom istriotskom (*limido* ‘staza, poljski put’) (ILA 372). Potvrđeni su i toponimi *Limedo/Limido* (VG 542). Ovaj se toponim dovodi u vezu s lat. *limes -itis*, m. ‘1. razdvoj među dvije

¹⁵ Riječ je o homonimima – dvama toponimima jednaka izraza imenovana su dva različita, prostorno nepovezana referenta. Sukladno tomu, i na toponomastičkoj karti označeni su različitim brojkama.

njive; međa, granica; 2. poljski put, staza' (LHR 602). Put imena *Limed* nastao je tako što su još u rimsko doba legionari od kamenja s njiva ograđivali posjed ravnim suhozidima ostavljajući između njih takozvane *limites*, odnosno puteljke koji su označavali granicu između posjeda.

2.2.3. Toponimi motivirani gospodarskom djelatnošću

Brâjda – ime njive. Tako je nazvana po prvoj dominantnoj kulturi koja je bila posadena na njoj – *brâjda* u prematurskom govoru znači 'vinograd' (RPG 27). Poslije se ondje sijala pšenica, sadio krumpir i druge kulture. Hrvatska riječ *brajda* označava 'stupove s poprečnim žicama i sl. po kojima se penje vinova loza' (ERHJ I: 79), pa je po principu metonimijske bliskosti počela označavati vinograd. Riječ potječe iz srlat. *braida* 'ravnicu', langobardskoga je podrijetla (ERHSJ I: 197; ERHJ I: 79; DEI I: 587), a u hrvatski je vjerojatno ušla preko mletačkoga *brâida* 'mali posjed' (ERHJ I: 79; DDV 97). Od apelativne umanjenice *brajdica* 'mala njiva' nastao je toponim *Brajdica*.

*Livăde/Livădine*¹⁶ – ime velikoga područja pod livadama, koje se proteže na jugozapadu u dolini ispod Vintijana, od *Kăve române* prema *Pilici*. U vrijeme velikih kiša na tom bi području nastalo jezero, a ispod livada prolaze i podzemne vode. Toponim *Livăde* dijalektni je lik nastao od hrvatskoga apelativa *livada*, koji Skok definira kao balkanski grecizam (ERHSJ II: 310–311).

*Môte Karôca*¹⁷ – ime brdovitoga područja na istočnoj strani Vintijana, uz *Kavrêrski pût*. Ime je motivirano nazivom prijevoznoga sredstva – *karôca* 'kočija' (RPG 86) i mlet. imenicom *monte* 'brijeg', koja je vrlo česta u talijanskoj toponimiji (VG 645), iz lat. *monte(m)* (DELI 1005). To je područje tako nazvano jer se vjerojatno na tom dijelu čekalo vozilo za prijevoz. Riječ *karôca* romanskoga je podrijetla – usp. istromlet. *caroza* 'kočija' (VG 178), talijanski *carrozza* 'vozilo na četiri kotača koje vuku životinje' < lat. *carrus* '(manje) vozilo koje su pomoću konopa vukli radnici'. Ono je kroz povijest mijenjalo oblik, broj kotača i veličinu¹⁸ (DELI 303–304; REW 1721).

Plăsa – ime slobodnoga prostora među obiteljskim posjedima u središtu naselja, koji se upotrebljavao u različite svrhe. Nastalo je onimizacijom od apelativa *plăsa* (< *plăsă*) 'travnjak, tratina'. Ta je riječ praslavenskoga podrijetla – psl. **pol-sa* '1. zemljište, polje; 2. iskrčeno zemljište; 3. čistina u šumi' (ERHSJ II: 677). U dostupnim nam rječnicima istarskih čakavskih govora potvrdu riječi *plăsa* našli smo samo u *Rječniku prematurskoga govora* (RPG 159). Na Roveriji je zabilježeno *plasăda* 'plato, podij' (RROG 200).

¹⁶ Cesta koja prolazi u neposrednoj blizini toga područja dobila je službeno ime *Pût za Livădine*.

¹⁷ Na novim se katastarskim kartama toponim pojavljuje kao dvorječni: *Monte Karôca*, *M. Karôca* i *M. Carozza*, a na terenu je zabilježen kao *Môte Karôca* ili samo *Karôca*.

¹⁸ Opširnije o tom v. u *Logeion* s. v. *carrus*.

*Vělike njīve*¹⁹ – ime njiva smještenih do *Livāda*. Ono doslovno znači to na što se referira. Nastalo je onimizacijom pridjevno-imeničkoga izraza *vělike njīve* (< psl. **velikъ* + psl. **njīva*) (ERHSJ II: 530; ERHJ I: 728). Područje *Vělikih njīva* na starim je katastarskim kartama zapisano kao *Franchignusi* (v. poglavlje 2.3.). To se ime u vintijanskom govoru nije zadržalo niti je govornicima poznato, ali je toponim *Frankinjuši* zapisan na novijim katastarskim kartama dostupnim na mrežnim stranicama katastra. *Vělike njīve* i *Livāde* nastavljaju se na jugoistočnoj strani Vintijana, s druge strane asfaltirane ceste.

Vinjarīca/Vinjerīca – ime njiva smještenih južno od *Vinca* na kojima su bili vinogradi, u istromlet. pl. *vigne* (VG 1221). Smatramo da je toponim nastao sufiksacijom od mlet. glagola *vignar* ‘pretvoriti teren u vinograd, obrađivati vinograd’ (DDV 792), a Rosamani bilježi sličan romanizam na Puljštini, za koji piše da je riječ o toponimu kojim se imenuje velika površina vinograda (VG 1221) < mlet. *vignal* ‘velika količina vinove loze’ (DDV 793).

Volarīja – ime šume na zapadnoj strani Vintijana, koja se proteže prema Pješčanoj Uvali uz more i uz marinu. U osnovi je imena u premanturskim govorima potvrđena imenica *volār* ‘govedar’, izvedenica od riječi *vō* (RPG 239), koja potječe od psl. **volb* (ERHSJ II: 610; ERHJ II: 563). Vjerojatno su u toj šumi pasli volovi koje su čuvali volari. Toponim *Volarīja* hibridna je tvorenica – na hrvatsku je osnovu dodan romanski sufiks *-ia*, koji je adaptiran u *-ija*.

2.2.4. Toponimi motivirani duhovnim i vjerskim životom zajednice

Kampanēr – ime njiva na sjeverozapadu Vintijana. Toponim je romanskoga podrijetla – dolazi od istromlet. *campaner* ‘zvonik’ (VG 154), a to od kasnolat. *campana* ‘zvono’ (DELI 282). U prošlosti su na tom mjestu bili zvonik i crkvice koji su nestali, a naziv za zvonik onimizacijom je postao ime.

Svēti Blāž – ime područja na samom jugu vintijanskoga brda, preko puta *Kāve romāne*. Ondje je nekad bila crkva posvećena svetomu Blažu. S vremenom je crkva nestala, a ime se sačuvalo do danas (njime se imenuje predio i kuća koja je ondje smještena). Svetačko ime *Blaž* potječe iz lat. *Blasius* < lat. *blaesus* ‘koji zamuckuje’ (Šimundić 2006: 37).

2.3. Toponimi antroponimnoga postanja

Frankinjuši/Franchignusi/Franchignasi – ime njiva smještenih do *Livāda*. Toponim nije potvrđen u govoru Vintijana. Na katastarskoj karti iz 1898. zabilježen je u liku *Franchignasi*, a na novijim se katastarskim kartama pojavljuje u liku *Franchignusi* te u hrvatskom liku *Frankinjuši*. Pretpostavljamo da je antroponimnoga postanja – motiviran prezimenom vlasnikā, obitelji Franchini, kako

¹⁹ Na pojedinim katastarskim kartama zabilježeno je *Vělike Njīve*.

potvrđuje Rosamani (VG 401): »Contrada Franchinia – contrada del signor Antonio Franchini (1690), in quel di Medolino, da una estinta famiglia italiana già proprietaria di quei terreni« (De Franceschi u VG 401).

Kătarinka – ime njive na sjeveroistočnom dijelu Vintijana, prema Dolinki. Ime je nastalo univerbizacijom s usporednom sufiksacijom od pretpostavljene dvorječne sintagme *Katarîna njiva*. Osobno ime *Katarina* nastalo je od lat. *Catharina* (< grč.) ‘ona koja je čista’ (Šimundić 2006: 173).

Mărovica – ime velike njive u sjeveroistočnom dijelu Vintijana, na kojoj se »sijala šenića i sadilo frmentün i kumpîr«. Ime je nastalo univerbizacijom s usporednom sufiksacijom od pretpostavljene dvorječne sintagme *Marova njiva*. Osobno ime *Maro* pokraćenica je od temeljnoga imena *Marin* (< lat. *Marinus* ‘morski’; Šimundić 2006: 211).

Matešëvica – ime središnjega dijela Vintijana, gdje se u prošlosti nalazilo nekoliko kuća. Poznato je samo nakolicini starosjedioca, izvornih govornika. Iako je prema tumačenju najstarijih ispitanika toponim nastao srastanjem osobnoga imena *Măte* i njegova nadimka *Šëvica* (uvijek je zviždao poput ševe), izglednije je pretpostaviti da je riječ o toponimu nastalu univerbizacijom s usporednom sufiksacijom od pretpostavljene dvorječne sintagme *Mateševa kuća*, u kojoj je osobno ime *Mateš* sufiksalna izvedenica od *Mate* (< *Matija* < lat. *Matthias* (< grč. < hebr.) ‘Božji dar’; Šimundić 2006: 215). Usto, budući da su u toponimiji Vintijana potvrđeni i obiteljski nadimci (usp. *Petrăčov brîg*), nije isključena ni mogućnost tumačenja nastanka imena od obiteljskoga nadimka *Mateševi*, kojemu je u osnovi osobno ime *Mateš*.

Petrăčov brîg – ime brijega na čijem je vrhu smještena stara kuća. Prva sastavnica toga dvorječnog imena jest posvojni pridjev od osobnoga imena *Petrăc* (sufiksalna izvedenica od *Petar* < lat. *Petrus* ‘kamen, hrid’; Šimundić 2006: 269). *Petrăc* je prvi sagradio kuću na brijegu, a pripadnike njegove obitelji mještani su nazvali *Petrăcovi* (npr. *Fîma Petrăcova*). Druga sastavnica imena jest zemljopisni apelativ *brîg* ‘brijeg’ (< psl. **bërgъ* ‘strma obala’; ERHJ I: 85²⁰).

Prematîni – ime velikoga posjeda na sjeveru Vintijana. Toponim se više ne upotrebljava, a motiviran je prezimenom starosjedilaca i vlasnikâ toga posjeda, obitelji *Premate*, koja se iz Premanture doselila u Vintijan.

²⁰ »Zbog primarnosti značenja ‘strma obala’ nije vjerojatno da je ova riječ posuđena iz germanskoga, već je po svojoj prilici riječ o prarodstvu sa stvnj. *berg* ‘brdo’ (njem. *Berg*), skr. *brhânt* ‘velik, visok’, arm. *barjr* ‘visok’, het. *parku-* ‘visok’, stir. *brí* ‘brdo’. Sve se ove riječi izvode iz ie. **b^herg^h*- ‘visok’« (ERHJ I: 85).

2.4. Toponimi motivirani odnosom imenovanih referenata

Na dimenzijski odnos između referenata upućuju najčešće antonimne pridjevnice sastavnice višerječnih toponima, kao u toponimima *Mâli brîg* i *Vëlîki brîg* (v. poglavlje 2.1.1.). Na dimenzijski se odnos može uputiti i tvorbom – toponim *Gropîć* (v. poglavlje 2.5.) tvoren je od toponima *Gröp*.

Na prostorni odnos između referenata u ovom korpusu upućuju prijedlozi *kod*, *pod* i *poli* (npr. *Kod plînare*, *Pod Gröp*, *Poli gâša*; v. poglavlje 2.5.).

2.5. Toponimi nastali od drugih toponima

Toponim *Gröp* (v. poglavlje 2.1.2.) bio je polazištem za stvaranje još dvaju toponima: jedan je nastao dodavanjem deminutivnoga sufiksa *-ic* na osnovu *Grop* – *Gropîć* (njime su imenovane njive preko puta *Gröpa*, koje se protežu do *Plînare*), a drugi predmetanjem prijedloga *pod* imenu *Gröp* – *Pod Gröp* (njime su imenovane njive, šumica i livada ispod *Gröpa*, preko ceste).

Cesta kojom se dolazi u naselje Vintijan dobila je ime *Kavrêrski pût* po šumi *Kavrêr* (više v. u poglavlju 2.1.5.). Budući da je ta šuma važna i zauzima veliku površinu, njezino je ime poslužilo za kreiranje još jednoga toponima – *Pod Kavrêr(om)*, kojim se imenuju njive podno *Kavrêra*.

Iz toponima *Livâde* (v. poglavlje 2.2.3.) Vintijanci su izveli deminutivni toponim *Livâdica*. To se ime odnosi na malu livadu na području *Livâda*, koja je pretvorena u vrt. Cesta koja od *Plînare* vodi prema Pješćanoj Uvali i prolazi neposredno pored *Livâda/Livâdina* dobila je ime prema tom toponimu: *Pût za Livâdine*.

Toponim *Kazâl* bio je plodnim polazištem za sljedeće toponime: *Kazâlîc* – ime maloga vrta; *Kazâlî* – ime velikoga područja pod njivama; *Kazâlîne/Kazâlîne* – ime šume (koja se proteže od stancije Učeta do *Livâda* na južnoj strani vintijanskoga brda) i nekoliko vrtova.

3. Osvrt na rezultate istraživanja i zaključna razmatranja

Terenskim istraživanjem prikupljeno je pedesetak toponima kojima se imenuju različiti referenti (šume, njive, brda, livade...) na području Vintijana i njegove bliže okolice. Na starim katastarskim karatama pronašli smo dva toponima koja nisu sačuvana u vintijanskom govoru – *Monte Castelier* i *Frankinjuši/Franchignusi/Franchignasi*.²¹

Uvidom u etimologiju riječi na kojima se temelje prikupljeni toponimi ustanovili smo da je većina njih (61 %) slavenskoga podrijetla te da se gotovo upola manje toponima (35 %) temelji na riječima koje pripadaju mlađemu romanskom sloju

²¹ Izostanak terenske potvrde razlogom je bilježenja toponima *Monte Castelier* i *Frankinjuši/Franchignusi/Franchignasi* bez naglaska.

(kamo su došli iz istromletačkoga; samo je jedan iz talijanskoga jezika). Takvo je stanje odrazom neposrednoga dodira Vintijanaca s romanskim italo-fonskim stanovništvom kroz nekoliko stoljeća (tijekom kojega su razdoblja postali dvojezični). Starijemu predmletačkom sloju pripada samo 4 % toponima. Ojkonim *Vintijan* latinskoga je podrijetla – naselje je ime dobilo po rimskoj obitelji *Vettii*, koja je bila njihovim vlasnikom. Upozoravamo na činjenicu da nema toponimā rimskoga ili predrimskoga podrijetla, što bi se dalo očekivati s obzirom na prapovijesnu gradinu i važan rimski kamenolom.

Istražujući toponimiju, primijetili smo da postoje primjeri temeljenja imena dvaju referenata na apelativima istoga značenja, a različita jezičnog podrijetla (romanskoga i slavenskoga: *Kazã/Kazãl* i *Kižica/Kižice*) te imenovanje istoga referenta raznojezičnim doimskim sinonimnim apelativima: *Kod plinare* i *Poli gãša*, *Gradina/Gradine* i *Monte Castelier*.

U analiziranom korpusu prevladavaju toponimi motivirani prirodno-zemljopisnim značajkama referenata (npr. u toj skupini najbrojniji su toponimijski odrazi zemljopisnih naziva (*Drãžica*, *Mãli brig*, *Vãliki brig*) te toponimi motivirani biljnim nazivima (*Murve*, *Pod ùlikon*, *Surve...*)), odnosno toponimi motivirani ljudskom djelatnošću (u toj skupini najbrojniji su toponimi koji upućuju na izgrađene objekte (*Gradina/Gradine*, *Guvno*, *Pilica...*) te toponimi koji upućuju na gospodarsku djelatnost (*Brãjda*, *Livãde*, *Plãsa...*)). Dobro su zastupljeni i toponimi motivirani antroponimima (pretpostavljenim osobnim imenima, obiteljskim nadimcima i prezimenima).

Analizirana toponimijska građa pokazuje da jednorječna imena brojnošću znatno nadmašuju dvorječna. Među dvorječnim toponimima nalazimo prijedložne izraze oblikovane prijedlogom *pod* (*Pod dũbon*, *Pod Grõp*, *Pod Kavrvõron*, *Pod ùlikon*), *poli* (*Poli gãša*) i *kod* (*Kod jezika*, *Kod plinare*). Opisni pridjevi *veliki* i *mali*, česti u hrvatskoj dvorječnoj toponimiji, potvrđeni su i u toponimiji Vintijana (*Mãli brig*, *Vãlike nãve*, *Vãliki brig*). Romanski posvojni pridjev – *romane* – prisutan je u starom dvorječnom toponimu *Cave Romane* (službeno ime), odnosno *Kãve romãne* (dijalektni imenski lik). Na terenu i u arhivskoj katastarskoj građi pronađena su samo dva dvorječna toponima sastavljena od imenica – tal. *Monte Castelier*, koji se više ne upotrebljava, i adaptirani romanski toponim *Mõnte Karõca*, zabilježen na kartama novijega datuma (oba sadrže mlet. i tal. zemljopisni naziv *monte* ‘brijeg’, koji se onimizirao).

S obzirom na tvorbenu strukturu, u prikupljenoj građi osobito su česti toponimi koji su rezultat onimizacije (npr. *Brãjda*, *Guvno*, *Limed*, *Plinara...*) te toponimi nastali sufiksalsnom tvorbom (npr. *Brajdica*, *Drãžica*, *Glavica*, *Kižica*, *Livãdica*, *Pilica*, *Venarica*; *Kazalãne*, *Livãdine...*)²².

²² Pri navedenim toponimima nije isključena ni mogućnost nastanka onimizacijom od apelativne izvedenice (dakle, do sufiksalsne tvorbe moglo je doći u doimskoj, apelativnoj sferi).

Da bi se dobio potpuniji uvid u toponimiju vintijanske okolice, trebalo bi nastaviti terenska i arhivska toponomastička istraživanja okolnih naselja – Vinkurana, Banjola i Premanture, usporediti njihove značajke, izdvojiti sličnosti i razlike te svu tu toponimiju promotriti u širem istarskom (toponimijskom) korpusu.

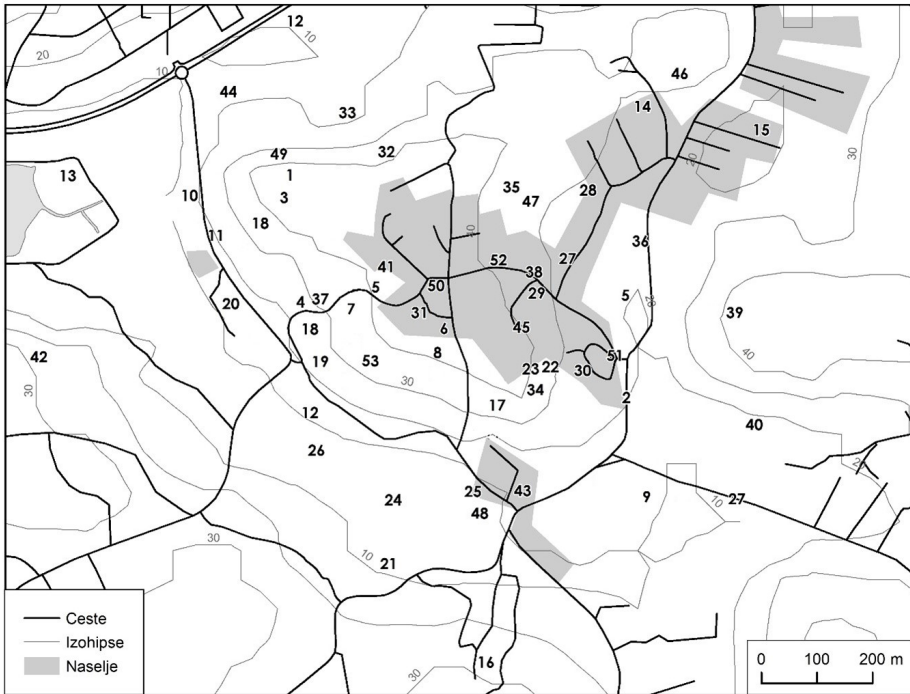
Prilog 1.

Abecedno kazalo u radu obrađenih toponima

<i>Brājda</i>	<i>Livädica</i>
<i>Brajdīca</i>	<i>Mâli brīg</i>
<i>Cave Romane / Kāve române</i>	<i>Mārovica</i>
<i>Česmīnica</i>	<i>Matešëvica</i>
<i>Drāžica</i>	<i>Monte Castelier</i>
<i>Frankinjuši/Franchignusi/ Franchignasi</i>	<i>Môte Karòca</i>
<i>Glavīca</i>	<i>Mūrve</i>
<i>Gradīna/Gradīne</i>	<i>Petráčov brīg</i>
<i>Gröp</i>	<i>Pilīca</i>
<i>Gropīć</i>	<i>Plāsa</i>
<i>Gūvno</i>	<i>Pod dūbon</i>
<i>Jārac</i>	<i>Pod gröp</i>
<i>Kampanêr</i>	<i>Pod Kavrêr(om)</i>
<i>Kanā</i>	<i>Pod ùlikon</i>
<i>Kātarinka</i>	<i>Poli gāša</i>
<i>Kāva</i>	<i>Prematīni</i>
<i>Kavrêr</i>	<i>Pût za Livädine</i>
<i>Kavrêrski pût</i>	<i>Rüpe/Rüpine</i>
<i>Kazà/Kazàl</i>	<i>Sūrve</i>
<i>Kazāli</i>	<i>Svêti Blāž</i>
<i>Kazalīć</i>	<i>Škālĵāča</i>
<i>Kazalīne/Kazalīne</i>	<i>Škavacadûra/Škovacadûra</i>
<i>Kīžīca/Kīžīce</i>	<i>Vêlike nĵive</i>
<i>Kod jezīka</i>	<i>Vêliki brīg</i>
<i>Kod plīnare</i>	<i>Vīnac</i>
<i>Līmed</i>	<i>Vinjarīca/Vinjerīca</i>
<i>Livāde/Livädine</i>	<i>Volarīja</i>

Prilog 2.

Toponomastička karta Vintijana



Legenda

- | | |
|-------------------------------------------------------|-------------------------------------|
| 1 <i>Gradina/Gradine /
Monte Castelier</i> | 11 <i>Pât za Livädine</i> |
| 2 <i>Kavrêrski pût</i> | 12 <i>Kană</i> |
| 3 <i>Vinac</i> | 13 <i>Pilîca</i> |
| 4 <i>Vinjarîca/Vinjerîca</i> | 14 <i>Škavacadûra/Škovacadûra</i> |
| 5 <i>Kazà/Kazâl</i> | 15 <i>Mônthe Karòca</i> |
| 6 <i>Kazalîc</i> | 16 <i>Cave Romane / Kâve române</i> |
| 7 <i>Kazâli</i> | 17 <i>Kâva</i> |
| 8 <i>Kazalîne/Kazalîne</i> | 18 <i>Gröp</i> |
| 9 <i>Kîžîca/Kîžîcel/Chisizze</i> | 19 <i>Gropîc</i> |
| 10 <i>Plînara / Kod plînare /
Gâš / Poli gâša</i> | 20 <i>Pod Gröp</i> |
| | 21 <i>Škâljàča</i> |
| | 22 <i>Mâli brîg</i> |

- | | |
|---------------------------|------------------------------------------------------|
| 23 <i>Věliki brĭg</i> | 39 <i>Kavrêr</i> |
| 24 <i>Livăde/Livădine</i> | 40 <i>Pod Kavrêr(om)</i> |
| 25 <i>Livădica</i> | 41 <i>Jărac</i> |
| 26 <i>Vělike njĭve</i> | 42 <i>Volariĭa</i> |
| 27 <i>Lĭmed</i> | 43 <i>Svĕti Blăž</i> |
| 28 <i>Gŭvno</i> | 44 <i>Kampanêr</i> |
| 29 <i>Drăžica</i> | 45 <i>Petrăčov brĭg</i> |
| 30 <i>Rŭpe/Rŭpine</i> | 46 <i>Kătarinka</i> |
| 31 <i>Plăsa</i> | 47 <i>Mărovica</i> |
| 32 <i>Sŭrve</i> | 48 <i>Frankinjuši/Franchignusi/
Franchignasi</i> |
| 33 <i>Mŭrve</i> | 49 <i>Prematĭni</i> |
| 34 <i>Česmĭnica</i> | 50 <i>Matešĕvica</i> |
| 35 <i>Brăjda</i> | 51 <i>Kod jezĭka</i> |
| 36 <i>Brajďica</i> | 52 <i>Glavĭca</i> |
| 37 <i>Pod ŭlikon</i> | 53 <i>Kază</i> |
| 38 <i>Pod dŭbon</i> | |

Prilog 3.

Katastarska karta iz 1872.²³



²³ Skeniran original katastarske karte Vintijana iz katastarskoga plana *Comune di Pola* (1872., n. 20, Giacomo Fambri Geometra), koji se čuva u fondu Područnoga ureda za katastar Pula-Pola.

Literatura

- Alberi, Dario. 2001². *Istria: storia, arte, cultura*. Trieste: Lindt.
- Bačić, Petar. 1980. O dalekoj prošlosti Vinkurana i njegove najbliže okolice. *Prilozi o zavičaju* 2. Ur. Percan, Josip. Pula: Čakavski sabor – Katedra Pula, 21–32.
- Bertoša, Miroslav. 1980. Jedan gospodarski i demografski uspjeh mletačke kolonizacije: selo Premantura (1585-1797). *Prilozi o zavičaju* 2. Ur. Percan, Josip. Pula: Čakavski sabor – Katedra Pula, 123–139.
- Brozović, Dalibor; Ivić, Pavle. 1988. *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski. Izvadak iz II izdanja Enciklopedije Jugoslavije*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.
- Buršić Matijašić, Klara. 2005. Gradine. *Istarska enciklopedija*. Ur. Bertoša, Miroslav; Matijašić, Robert. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 277–278.
- Cotman, Ivan. 2005. Vinkuran. *Istarska enciklopedija*. Ur. Bertoša, Miroslav; Matijašić, Robert. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 871–872.
- Crnobori, Tone. 1980. Neki aspekti života Premanture i Vinkurana u XIX i u početku XX stoljeća. *Prilozi o zavičaju* 2. Ur. Percan, Josip. Pula: Čakavski sabor – Katedra Pula, 47–67.
- DDV = Boerio, Giuseppe. ²1998. *Dizionario del dialetto veneziano*. Firenze: Giunti Editore.
- De Franceschi, Camillo. 1964. *Storia documentata della contea di Pisino*. Venezia: Editrice Società istriana di archeologia e storia patria.
- DEI = Battisti, Carlo; Alessio, Giovanni. 1975. *Dizionario etimologico italiano*, I–V. Firenze: G. Barbéra Editore.
- DELI = Cortelazzo, Manlio; Zolli, Paolo; Cortelazzo, Michele. 1999. *Il nuovo ETIMOLOGICO. Dizionario etimologico della lingua italiana. Volume unico*. Bologna: Zanichelli editore.
- Du Cange, Charles Du Fresne i dr. 1883. – 1887. *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, I–X. Niort: L. Favre.
- ERHJ I = Matasović, Ranko i dr. 2016. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika*, 1. svezak. A – Nj. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- ERHJ II = Matasović, Ranko; Ivšić Majić, Dubravka; Pronk, Tijmen. 2021. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika*, 2. svezak. O – Ž. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- ERHSJ = Skok, Petar. 1971. – 1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, I–IV. Zagreb: JAZU.
- HER = Anić, Vladimir i dr. 2004. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, I–XII. Zagreb: Novi Liber.
- Horvat, Joža. 2018. *Toponimija ludbreške Podravine*. Doktorski rad. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

- Hraste, Mate. 1964. *Govori jugozapadne Istre*. Zagreb: JAZU, 5–36.
- ILA = Filipi, Goran; Buršić-Giudici, Barbara. ²2017. *Istriotski lingvistički atlas / Atlante linguistico istrioto*. Pula: Znanstvena udruga Mediteran.
- Katastarski plan *Comune di Pola* (1872., n. 20, Giacomo Fambri Geometra). Fond Područnoga ureda za katastar Pula-Pola.
- LHR = Divković, Mirko. 1997. *Latinsko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Naprijed.
- Lisac, Josip. 2003. Nastanak i razvoj jugozapadnoga istarskog dijalekta. *Nova Istra*, 24/2, Pula, 195–198.
- Logeion. <https://logeion.uchicago.edu/>, <https://logeion.uchicago.edu/cava>, <https://logeion.uchicago.edu/carrus> (pristupljeno 5. svibnja 2023.).
- Mandić, David. 2009. Akut u jugozapadnim istarskim govorima. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 15, Zagreb, 83–109.
- Mandić, David. 2013a. Naglasak *i*-glagolâ u govoru Banjolâ. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 39/1, Zagreb, 69–82.
- Mandić, David. 2013b. Naglasak imenica u premanturskim govorima. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 18, Zagreb, 187–202.
- Matan, Ante. 2019. *De aquaeductu urbis Romae S. I. Frontini: znanstveni stil u antičkom komentaru. Kritičko izdanje teksta s prijevodom, komentarima i stilističkom analizom*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Filozofski fakultet.
- Orbanić, Srđa; Žigant, Aleksandar. 2013. *Zataj(e)na Istra. Imena naselja i rudina u hrvatskoj Istri. Inventar za povijesno sjećanje*. Pula: Udruga za promicanje istarske tradicijske baštine Korenika.
- Pliško, Lina. 2005. Čakavsko narječje u Istri. *Istarska enciklopedija*. Ur. Bertoša, Miroslav; Matijašić, Robert. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 153–154.
- Pliško, Lina; Mandić, David. 2013. Govori općine Medulin. *Monografija općine Medulin*. Ur. Bader, Andrej. Medulin: Općina Medulin, 430–441.
- RBG = Francetić, Ivan. 2015. *Rječnik boljunskih govora*. Ur. Tamaro, Sandra. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- REW = Meyer-Lübke, Wilhelm. ³1992. *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: Carl Winter-Universitätsverlag.
- RMRK = Runko, Radoslav. 2014. *Rječnik govora zaseoka Mrkoči u Istri*. Rijeka: Naklada Kvarner.
- RPG = Crnbori, Ratko. 2018. *Rječnik premanturskoga govora*. Medulin: Općina Medulin.
- RROG = Kalčić, Slavko; Filipi, Goran; Milovan, Valter. 2014. *Rječnik roverskih i okolnih govora*. Pazin – Zagreb – Pula: Matica hrvatska Pazin – Naklada Dominović – Znanstvena udruga Mediteran.

- Schiavuzzi, Bernardo. 1908. Attraverso l'agro colonico di Pola. *Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria*, 24, Pola, 91–171.
- Šimundić, Mate. 2006. *Rječnik osobnih imena*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Tamaro, Sandra. 2013. O etimologiji romanizama u govorima općine Medulin. *Monografija općine Medulin*. Ur. Bader, Andrej. Medulin: Općina Medulin, 418–429.
- VDVI = Cergna, Sandro. 2015. *Vocabolario del dialetto di Valle d'Istria*. Atti del Centro di Ricerche Storiche di Rovigno, 41. Rovinj-Rovigno: Centro di Ricerche Storiche.
- VG = Rosamani, Enrico. 1958. *Vocabolario giuliano*. Bologna: Cappelli Editore.
- Vukušić, Stjepan. 1980. Dijalekatska pripadnost premanturskog govora. *Prilozi o zavičaju 2*. Ur. Percan, Josip. Pula: Čakavski sabor – Katedra Pula, 157–161.
- ZING = Zingarelli, Nicola. 2003. *Lo Zingarelli. Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.

Contribution to the Study of the Vintijan Toponymy

Summary

The article presents the toponyms of Vintijan, a settlement in southwestern Istrian peninsula. About fifty dialectal toponyms were collected through field research, mostly referring to forests, hills, cultivated fields, arable land, meadows, fields, paths, and important localities of the settlement of Vintijan, whose speech belongs to the Premantura type of the Ikavian Shtakavian-Chakavian Istrian dialect. In order to explain the origin of the names, the toponymic corpus was analyzed and systematized from the motivational and semantic aspect as well as from the etymological one. The results showed that 61 % of the toponyms have Slavic origins, 35 % are toponyms borrowed from the Istrovenetian dialect, and 4 % of them belong to the Prevenetian stratum.

Ključne riječi: toponimi, Vintijan, istarska toponimija

Keywords: toponyms, Vintijan, Istrian toponymy